

ROMACT

PŘÍRUČKA ROMACT

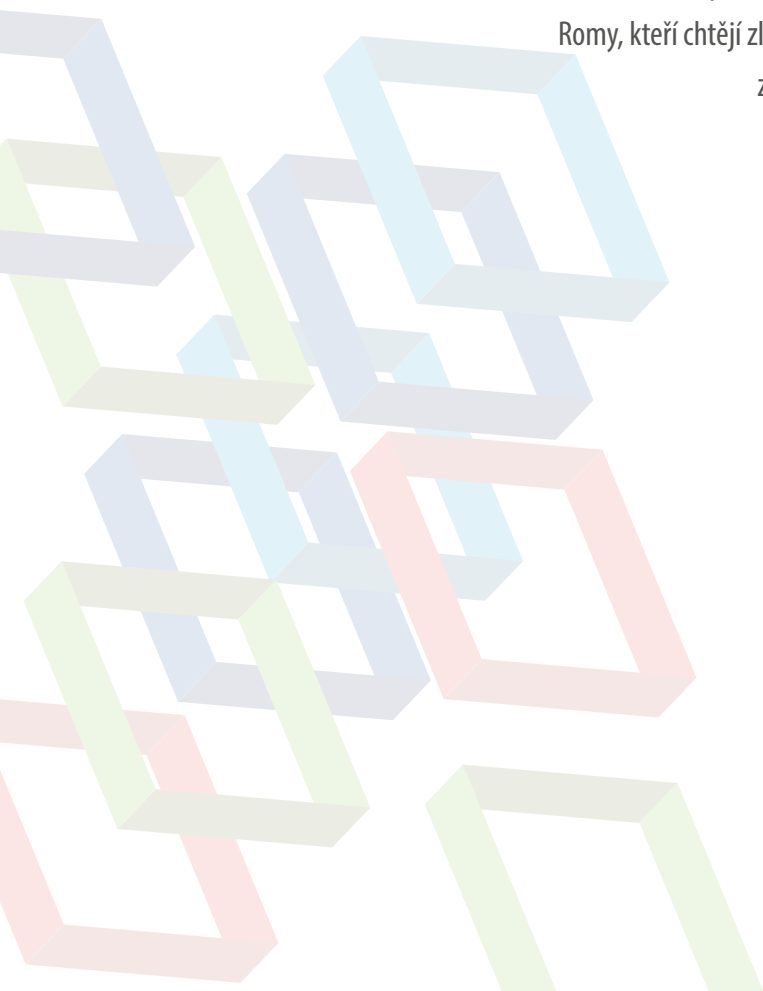
Příručka pro starosty, místní správu
a Romy, kteří chtějí zlepšit životní
podmínky znevýhodněných Romů

PŘÍRUČKA ROMACT

Příručka pro starosty, místní správu a
Romy, kteří chtějí zlepšit životní podmínky
znevýhodněných Romů

Tento dokument byl připraven za finanční podpory Evropské unie. Názory obsažené v této příručce v žádném případě nereflektují oficiální postoje Evropské unie.

Publikováno v rámci programu ROMACT
F-67075, Štrasburk- Cedex
www.coe-romact.org

© Program ROMACT v září 2016

OBSAH

Jak pracovat s touto příručkou	7
Jak zahájit proces ROMACT	8
Od začátku zvolte vhodný přístup	8
Zapojte Romy do procesu	9
Několik hlavních určujících principů	10
Zaměřte se na sociálně vyloučené a znevýhodněné Romy	10
Upravte svou strategii tak, aby odpovídala místním potřebám	10
Odstraňujte překážky poskytování a využívání služeb	11
Připravte se na to, co bude následovat, až financování z EU skončí	11
Čtyři KROKY pro zlepšení situace Romů žijících na okraji společnosti	12
ROMACT - časová osa	13
KROK 1: Přijmout věc za svou	14
AKT 1 Pochopení potřeby řešit marginalizaci	14
AKT 2 Jmenování koordinátora	15
AKT 3 Uzavření smlouvy s facilitátorem	17
AKT 4 Mapování zúčastněných stran	19
AKT 5 Sestavení obecní pracovní skupiny pro začleňování Romů	19
AKT 6 Podpora vytvoření komunitní akční skupiny (KAS)	21
Vysvětlování procesu ROMACT veřejnosti	24

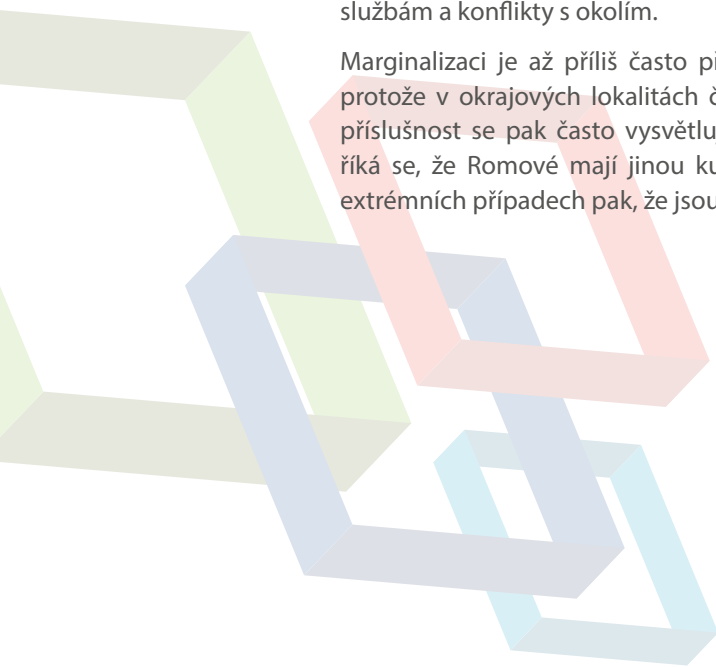
KROK 2: Dohodnout se na potřebách a plánech	26
AKT 7 Rozhodnutí o tom, kde je potřeba zasáhnout	26
AKT 8 Posouzení kapacit obce	27
AKT 9 Provedení posouzení potřeb komunity	27
AKT 10 Vypracování seznamu priorit komunity	28
KROK 3: Převedení seznamu priorit komunity do konkrétních opatření a projektů	30
AKT 11 Vytvoření a přijetí společného akčního plánu pro začleňování Romů	30
AKT 12 Realizace krátkodobých a střednědobých akcí	31
AKT 13 Integrace romských otázek do místního plánu/strategie rozvoje	31
AKT 14 Příprava konkrétních akcí	32
Budování kapacity místních orgánů a romské komunity během celého procesu ROMACT	33
KROK 4: Financování, realizace a monitorování procesu	35
AKT 15 Financování akcí	35
AKT 16 Realizace akcí	36
AKT 17 Sledování a hodnocení realizace akcí se skupinou KAS	36
PŘÍLOHY	37

VE VAŠÍ OBCI EXISTUJE MAR- GINALIZOVANÁ LOKALITA

Co dělat?

Nejdříve je nutné pochopit termín „marginalizovaná lokalita“ jako oblast, v níž žije skupina lidí s omezenou účastí na životě společnosti. Často jsou to dlouhodobě nezaměstnaní nebo nezaměstnatelní lidé s nízkou nebo podprůměrnou kvalifikací a vzděláním. Obvykle jsou závislí na příjmu ze sociálních dávek nebo neformálního zaměstnání a často jsou předlužení. Problém se zhoršuje špatným přístupem ke službám a konflikty s okolím.

Marginalizaci je až příliš často přisuzován etnický rozměr, protože v okrajových lokalitách často žijí Romové. Etnická příslušnost se pak často vysvětluje jako příčina problému: říká se, že Romové mají jinou kulturu, že jsou odlišní a v extrémních případech pak, že jsou nepřizpůsobiví.

Pokud však vysvětlujeme marginalizaci jako etnický problém, ve skutečnosti tím ztrácíme schopnost jej řešit, protože marginalizace, tedy vytlačení lidí na okraj společnosti, je především sociální problém, který nelze zvládnout, dokud nebudou definovány a řešeny jeho příčiny.

Tato příručka vám pomůže při zlepšování kvality života všech občanů žijících ve vaší obci, včetně romských. Bude vám pomáhat při objektivním posouzení toho, co je potřeba ve vaší obci udělat, při plánování akcí společně se všemi, jichž se to týká, a poskytne vám oporu při přeměně těchto plánů do konkrétních opatření, a bude-li třeba, také pro získání přístupu k fondům Evropské unie a jiným zdrojům pro tento účel. Rovněž vám pomůže při plnění povinností na vaší úrovni, které jsou stanoveny mezinárodními úmluvami a vnitrostátními zákony.

Tato příručka seznamuje s metodou programu ROMACT¹. I když je především zaměřena na začleňování marginalizovaných Romů, je platná také pro další zranitelné skupiny obyvatel.

Zavádění procesu ROMACT bude náročná práce, která však povede k pozitivním změnám nejenom pro místní Romy, ale pro celou obec.

1. ROMACT je program společně financovaný a realizovaný Evropskou komisí a Radou Evropy.

JAK PRACOVAT S TOUTO PŘÍRUČKOU

Začněte tím, že si celou příručku přečtete. Tím získáte celkový přehled o metodě a nástrojích ROMACT.

Než začnete tuto příručku používat, seznámte se s následujícími zásadami:

1. Všechny její části jsou důležité: budete potřebovat každou jednotlivou z nich. Některé části by se mohly zdát méně důležité, ale při opomenutí některé z nich nebude konečný výsledek dobrý.
2. Rovněž je důležité postupovat podle procesu ROMACT krok za krokem. Změna pořadí jednotlivých aktivit by mohla celkový výsledek ohrozit.
3. Každá obec je jiná. Může se ukázat, že metodu příručky bude třeba přizpůsobit realitě ve vaší obci.

Velmi vám také doporučujeme přečíst si „Příručku pro zlepšení životních podmínek Romů na místní úrovni“². Tato příručka obsahuje další nástroje a poznámky o dobré praxi pro realizaci projektů na místní úrovni.

2. Vydala Světová banka a Evropská komise, 2015 <http://bit.ly/2fJT9do>

JAK ZAHÁJIT PROCES ROMACT

Je důležité zahájit proces ROMACT se správným přístupem a mít na zřeteli několik základních vůdčích principů. Tyto principy by vás měly provázet po celou dobu vaší práce za všech okolností.

OD ZAČÁTKU ZVOLTE VHODNÝ PŘÍSTUP³

Pro zlepšování životních podmínek lidí na okraji společnosti je nejdůležitější zavádět opatření, která zlepší jejich přístup ke vzdělání, zaměstnání, zdravotní péči, bydlení a sociální službám. Zásadní je od samého začátku chápat, že tyto aspekty bude třeba řešit jako integrovaný celek. Nikdy neexistuje jediná příčina marginalizace, naopak často tvoří dlouhý seznam.

Navíc jsou tyto příčiny propojeny. Řešení jen jedné nebo několika vybraných příčin nepovede ke změně. Situace se musí řešit komplexně a všechny příčiny a na všechny příčiny je nutné se zaměřit současně. Žádnou z nich přitom nelze podcenit.

Každá jednotlivá oblast má dopad na ostatní, tedy zanedbání jedné z nich poškodí pokrok v ostatních oblastech. Například bez kvalitního vzdělání je těžké najít dobré zaměstnání. Špatné podmínky bydlení zhoršují zdraví a také ovlivňují výkon ve škole.

Na druhé straně vzdělání, zaměstnání a bydlení mohou být negativně ovlivněny toutéž příčinou. Například oprava silnic nebo zajištění veřejné dopravy může zároveň zlepšit přístup ke vzdělání, zdravotní péči a příležitostem získat zaměstnání.

3. Seznamte se také s „Příručkou pro zlepšení životních podmínek <http://bit.ly/2fJT9do>“

Neuspokojivé výstupy v oblasti vzdělání, zaměstnání, zdravotní péče nebo bydlení mají často více příčin, které se musí řešit společně, aby bylo dosaženo pozitivního dopadu. Například postavení nového zdravotního střediska samo o sobě nepřinese zlepšení zdraví lidí. Zapotřebí budou také pracovníci ve zdravotnictví, sociální pracovníci nebo zdravotní mediátoři stejně jako dopravní služby.

Problémy, které mají dopad na Romy, se často týkají celé obce, a proto je třeba dívat se na ně v těchto širších souvislostech. Když jsou veřejné služby poskytované Romům horší kvality, je velmi pravděpodobné, že nebudou o mnoho lepší pro celou populaci. Za zlepšení této situace zodpovídají místní orgány. Metodologie ROMACT umožňuje místním orgánům a dalším organizacím, kterým k tomu daly mandát, zabývat se udržitelným způsobem problémy, s nimiž se potýkají sociálně vyloučené a znevýhodněné skupiny včetně Romů.

K tomu, aby byla zajištěna efektivita, účinnost a udržitelnost akcí, je zapotřebí integrovaný přístup.

Integrovaný přístup znamená víc než jen slučování určité řady akcí. V situaci, kdy romské komunity čelí takovému množství obtíží, by akční plán mohl dopadnout jako skupina paralelně probíhajících činností bez cíleného propojení, bez koordinace a synergií. Je nutné mít strategii, která zabrání vzniku jakéhosi „balíku“ nesoudržných, roztříštěných činností.

ZAPOJTE ROMY DO PROCESU

Romové vědí, co potřebují, proč to potřebují, jakým překážkám čelí, co je možné udělat, co je pro ně dosažitelné a co je možné udržet.

Aktivní účast také v Romech posiluje postoj vzít proces inkluze za svůj, a tím se zvyšují šance na jeho dlouhodobé pokračování.

Současně má ovšem také zásadní význam zapojení neromských občanů, aby získali jejich podporu, aby nedocházelo ke stigmatizaci Romů a rozvíjela se součinnost a spolupráce mezi Romy a neromskými občany na základě vzájemných zájmů.

NĚKOLIK HLAVNÍCH URČUJÍCÍCH PRINCIPŮ

Při vytváření strategie začleňování je důležité:

- zaměřit se na Romy, protože jsou sociálně vyloučení a znevýhodnění, ne prostě proto, že jsou to Romové;
- upravit konkrétní akce tak, aby řešily konkrétní místní potřeby;
- odstraňovat bariéry přístupu k veřejným službám;
- připravit se na to, co se stane, až financování z EU skončí.

ZAMĚŘTE SE NA SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ A ZNEVÝHODNĚNÉ ROMY

Přednost by měla mít integrace Romů, kteří mají špatné životní podmínky. A strategie inkluze by měla také pomoci neromským občanům, kteří čelí podobných znevýhodněním. To pomůže působit proti negativnímu vnímání, podle kterého Romové dostávají z veřejných zdrojů víc než svůj díl.

UPRAVTE SVOU STRATEGII TAK, ABY ODPOVÍDALA MÍSTNÍM POTŘEBÁM

Strategie, která je úspěšná v jedné obci, nemusí nutně vyhovovat jiné. Dokonce i stejný typ potřeby ve dvou různých obcích může mít různé příčiny a tedy vyžadovat různá řešení.

Například v jedné obci může být nedostatečný přístup ke zdravotnickým zařízením a poskytovatelům zdravotní péče hlavní příčinou špatného zdravotního stavu, zatímco v jiné to může být nedostatek čisté vody a sociálních zařízení.

Aby byla efektivní, strategie musí být přizpůsobena potřebám a podmínkám konkrétních místních souvislostí.

ODSTRAŇUJTE PŘEKÁŽKY POSKYTOVÁNÍ A VYUŽÍVÁNÍ SLUŽEB

Nevěřte tomu, že „když to postavíte, lidé přijdou“. Lidé, zejména v komunitách postižených chudobou, nezačnou nutně využívat nové veřejné služby. Pokud neví o nové službě nebo jejích přínosech, nebo pokud si ji nemohou dovolit, nebudou ji využívat. Dokonce i když je služba nabízena zdarma, nepřímé náklady na její využívání — jako je doprava nebo ztráta výdělků za dobu, kdy lidé nejsou v práci — mohou být příliš vysoké. Strach ze špatného zacházení nebo ponižování ze strany poskytovatelů služby může také lidi odradit od využívání služeb. Návrh jakéhokoli opatření tedy musí být prověřen otázkou: „když to postavíme nebo vybudujeme, jak zajistíme, že tam lidé přijdou?“. Například bude třeba realizovat doplňující opatření, která usnadní přístup a využívání služby.

PŘIPRAVTE SE NA TO, CO BUDE NÁSLEDOVAT, AŽ FINANCOVÁNÍ Z EU SKONČÍ

Zavedená zlepšení by neměla zmizet s koncem financování ze zdrojů EU. Přejít na financování z místních či celostátních zdrojů je třeba plánovat předem, tak aby získané přínosy byly udržitelné. Mohou být zapotřebí stálé dotace z celostátních vládních programů nebo místních rozpočtů. To je třeba předvídat a připravit.

ČTYŘI KROKY PRO ZLEPŠENÍ SITUACE ROMŮ ŽIJÍCÍCH NA OKRAJI SPOLEČNOSTI

Proces ROMACT spočívá ve čtyřech KROCÍCH:

Každý KROK obsahuje klíčové aktivity (AKTy).

Tyto KROKY a s nimi související aktivity jsou úzce propojené: proces ROMACT je třeba vidět jako soudržný celek, nikoliv jako realizaci oddělených akcí.

Aby proces ROMACT vedl k úspěšným výsledkům, všechny AKTY musí být realizovány.

Realizace celého procesu ROMACT vyžaduje asi 20 měsíců.

ROMACT - ČASOVÁ OSA

měsíc	měsíce 1-5	měsíce 6-10	měsíce 11-15	měsíce 16-20
KROK 1 Přijmout věc za svou	AKT 1 Pochopení potřeby řešit marginalizaci			
	AKT 2 Jmenování koordinátora			
	AKT 3 Uzavření smlouvy s facilitátorem			
	AKT 4 Mapování zúčastněných stran			
	AKT 5 Seřazení obecní pracovní skupiny pro začleňování Romů			
	AKT 6 Podpora vytvoření komunitní akční skupiny (KAS)			
KROK 2 Dohodnout se na potřebách a plánech	AKT 7 Rozhodnutí o tom, kde je potřeba zásáhno			
	AKT 8 Posouzení kapacit obce			
	AKT 9 Provedení posouzení potřeb komunity			
	AKT 10 Vypracování seznamu priorit komunity			
KROK 3 Převést plány na opatření a projekty	AKT 11 Vytvoření a přijetí společného akčního plánu pro začleňování Romů			
	AKT 12 Realizace krátkodobých a střednědobých akcí			
	AKT 13 Integrace romských otázek do místního plánu/strategie rozvoje			
	AKT 14 Příprava konkrétních akcí			
KROK 4 Financování, realizace a monitorování procesu	AKT 15 Financování akcí			
	AKT 16 Realizace akcí			
	AKT 17 Sledování a hodnocení realizace akcí se skupinou KAS			
KAS se zapojuje do všech AKTů cyklu ROMACT na místní úrovni				
Vysvětlování procesu ROMACT veřejnosti				
Budování kapacity místních orgánů a KAS / romských komunit				

PŘIJMOUT VĚC ZA SVOU

AKT 1 Pochopení potřeby řešit marginalizaci⁴

Pro realizaci procesu ROMACT je nejdůležitější podmínkou postoj a odhodlanost místních orgánů. Starosta i většina obecního zastupitelstva by měli chtít řešit marginalizaci Romů a zaměřit se na jejich začlenění.

Marginalizace je často redukována na otázku romské menšiny, nebo takzvaných „nepřizpůsobivých“. Častými argumenty jsou tvrzení, že „Romové jsou jiní“, „nechtějí žít jako my“, „líbí se jim v ghettech“ a „nechtějí pracovat a posílat děti do školy“. Takový postoj brání jakékoliv změně, poněvadž staví Romy do světla nepřizpůsobivých lidí.

Ovšem pokud řešení marginalizace ztroskotá, vzniká tím vysoké riziko pro všechny občany dané obce. To neznamená pouze rozvoj drobné kriminality nebo jiných nelegálních aktivit, což může vyústit v sociální nepokoje. Neřešená situace, především v místech, kde problémy eskalují, může být také rychle využita pravicovými extremisty.

Přetrvávání marginalizace navíc často vede k rozpadu sociální soudržnosti v obci, zvýšení sociálního napětí a ztráty identifikace obyvatel s jejich obcí. Dramatické důsledky jsou vidět zejména mezi dětmi ve škole. Pokud se děti ve škole necítí dobře a necítí vůči sobě navzájem respekt, pak problémy v obci časem pravděpodobně porostou.

4. viz také Příručka o sociálním začleňování v obcích, Česká agentura pro sociální začleňování
<http://bit.ly/2dPDyun>

To je důvod, proč by místní orgány měly cítit potřebu řešit marginalizaci, tak aby se všichni lidé žijící na území obce začlenili do jejího života, Romy nevyjímaje.

Avšak snižování chudoby a vyloučení v obci nepřináší jen snižování rizik, jde také o vytváření příležitostí:

sociální začleňování pomůže zvýšit celkovou kvalitu veřejných služeb;

povede také ke zvýšení hodnoty domů a nemovitostí a

zvýší přitažlivost celé obce jako místa pro život všech místních občanů.

Všechna tato pozitiva budou lákat investory a přitahovat vnitřní migraci nových obyvatel s vyššími příjmy, a zviditelní místní orgány jako dobrého partnera a hospodáře.

Pokud dosažená zlepšení přetrvají, mnozí z těch, kteří dnes potřebují sociální a ekonomickou pomoc a představují pro obec zátěž, budou zítra schopni aktivně přispívat k místnímu ekonomickému a sociálnímu rozvoji.

Rozhodnutí realizovat v obci proces ROMACT by mělo být formalizováno v podobě písemného rozhodnutí starosty, nebo ještě lépe písemným rozhodnutím obecního zastupitelstva.

AKT 2

Jmenování koordinátora

Jakmile se starosta rozhodne pro realizaci procesu ROMACT ve své obci, musí jmenovat některého výše postaveného zaměstnance obce na místo **koordinátora**, který bude zodpovídat za řízení a sledování procesu ROMACT.

Koordinátor podává zprávy starostovi.

K ÚKOLŮM KOORDINÁTORA PATŘÍ:

sestavení **obecní pracovní skupiny pro začleňování Romů**;

svolávání a předsedání jednáním **obecní pracovní skupiny pro začleňování Romů**;

koordinace posuzování **kapacit obce**;

koordinace přípravy **společného akčního plánu pro začleňování Romů**;

koordinace integrace **společného akčního plánu do místního plánu rozvoje**;

koordinace realizace činností **společného akčního plánu**, které byly začleněny do **místního plánu rozvoje**;

koordinace **sledování a posuzování** realizace procesu ROMACT;

informování starosty, městské rady a veřejnosti o realizaci procesu ROMACT.

AKT 3

Uzavření smlouvy s facilitátorem

Obec také potřebuje uzavřít smlouvu s **facilitátorem**⁵. **Facilitátor** by neměl být zaměstnancem obce. Měl být smluvně zajištěn obcí na dobu trvání procesu ROMACT.

Úloha **facilitátora** je mnohostranná:

- budování kapacity místních orgánů a správy navrhopat, financovat a zavádět opatření pro začleňování Romů;
- asistovat zaměstnancům obce při odhadování potřeb, identifikaci zdrojů a navrhování řešení;
- mobilizování Romů a rozvíjení jejich schopností stát se aktivními občany, a to především prostřednictvím ustavení komunitní akční skupiny KAS;
- pomáhat Romům při identifikování a vyjádření jejich potřeb;
- podporování dialogu a procesu spolupráce mezi místními orgány a skupinou KAS;
- jedním slovem zabezpečování, aby byl proces ROMACT řádně realizován

Facilitátor vede celý proces ROMACT nezávislým způsobem: nezastupuje obec ani romskou komunitu. Facilitátor také není mediátorem.

5. V obcích, kde je realizován program ROMACT, je **facilitátor** najímán Radou Evropy.

K ÚKOLŮM FACILITÁTORA PATŘÍ :

identifikování **kapacitních potřeb** a koordinace školení a odborného vedení pro členy obecní **správy** a dalších místních institucí a stejně tak pro **Romy**;

koučování pracovníků obecní **správy** a dalších místních institucí;

koučování Romů;

účast v **obecní pracovní skupině pro začleňování Romů** a vypracování zápisů z jejich jednání;

mapování zúčastněných stran;

pomoc při sestavování **komunitní akční skupiny (KAS)**;

svolává a moderuje jednání **KAS** a provádí zápis z jednání;

pomáhá skupině KAS při provádění **posouzení potřeb komunity**;

pomáhá skupině KAS při vypracování **seznamu priorit komunity**;

pomáhá romské komunitě při realizaci některých z akcí **společného akčního plánu**;

moderování jednání mezi zástupci správy a skupiny KAS s cílem proměnit **společný akční plán** v konkrétní akce;

informuje obec o příležitostech získat **finanční zdroje**;

informuje KAS o pokroku v **realizaci společného akčního plánu a místního plánu rozvoje**;

podporuje skupinu KAS při účasti na **sledování a hodnocení** realizace **společného akčního plánu / místního plánu rozvoje**.

Facilitátor musí dostat od obce takové pověření, aby byl ve své roli rozhodný a přesvědčivý.

Facilitátor musí být schopen:

- působit na všechny zúčastněné strany, od orgánů správy až po jednotlivé lidi, komunikovat s nimi a zprostředkovávat diskusi mezi nimi;
- přizpůsobit svůj styl a vedení diskuse tak, aby byl vyhovující pro všechny zúčastněné strany; zajistit koučování tam, kde je to zapotřebí.

Facilitátor nese hlavní zodpovědnost za zajištění, že proces ROMACT bude probíhat plynule a důsledně. Musí zajišťovat, aby všechny zúčastněné strany dostávaly informace, aby se zapisovaly závěry jednání a logistické aspekty, jako je plánování zasedání a rozesílání pozvánek, byly dobře zorganizovány.

AKT 4 Mapování zúčastněných stran

Spolupráce mezi místními institucemi a zúčastněnými stranami je v obci často slabá. Mapování různých institucí a zúčastněných stran, které spolu v rámci obce koexistují, a posouzení jejich kapacity po stránce technické, organizační a lidských zdrojů, je prvním krokem směrem k rozvoji spolupráce a synergie.

Mapování zúčastněných stran provádí a **průběžně aktualizuje facilitátor**. V praxi je **mapa zúčastněných stran** (nebo mapa partnerů) tabulka, která obsahuje název každé organizace, její povinnosti a kontakty na pracovníky (minimálně jména, telefony a emailové adresy).

Tuto tabulku lze vytvořit pomocí **vzoru mapy zúčastněných stran ROMACT** (viz T3).

AKT 5 Sestavení obecní pracovní skupiny pro začleňování Romů

Na základě mapy zúčastněných stran sestaví koordinátor – s pomocí facilitátora - obecní pracovní skupinu pro začleňování Romů se souhlasem starosty a obecního zastupitelstva.

PRACOVNÍ SKUPINA ZAHRNUJE :

zástupce dotčených
obecních orgánů a dalších
místních institucí, např. škol,
zdravotnických zařízení,
kulturních a církevních institucí
a dal.,

koordinátora;

zástupce romské komunity,
obvykle skupiny **KAS**, a
příslušných nevládních
organizací a organizací občanské
společnosti atd.;

facilitátora.

Malé obce často postrádají technické a finanční kapacity, aby mohly samy realizovat proces ROMACT. Ty by se mohly pokusit o spolupráci s dalšími sousedními obcemi, a to formou ustavení společné pracovní skupiny pro začleňování Romů a nacházení synergií mezi sebou navzájem.

Na začátku tohoto procesu by se všichni členové pracovní skupiny měli účastnit každého jednání pro zajištění sdíleného chápání procesu a dohodnout se na pracovní metodě.

Pracovní skupina by se měla scházet alespoň jednou za měsíc na 3-4 hodinovém jednání. **Koordinátor** předsedá jednáním **pracovní skupiny** a **facilitátor** je tajemníkem **pracovní skupiny**.

Po každém jednání pracovní skupiny by měl facilitátor vypracovat zprávu shrnující závěry jednání a předat je všem členům pracovní skupiny

Dobrá komunikace mezi členy pracovní skupiny je pro její činnost zásadní, zejména pro dosažení úspěšného plánování a rozhodování za účasti všech.

Doporučuje se školení v komunikačních technikách s konkrétním zaměřením na ustavení a usnadnění spolupráce mezi místními zúčastněnými stranami (samosprávou, nevládními organizacemi, dalšími místními institucemi, podniky veřejných služeb a všemi dalšími lidmi, kteří pracují pro sociální inkluzi nebo se znevýhodněnými skupinami).

AKT 6

Podpora vytvoření komunitní akční skupiny (KAS)

Proces ROMACT nemůže být efektivní bez aktivní účasti samotných Romů. Jednou z možností, jak usnadnit účast Romů, je podpořit ustanovení **komunitní akční skupiny (KAS)** s pomocí facilitátora.

Usnadnění místní romské komunity, aby vyjádřili svoje potřeby, očekávání, požadavky a návrhy, je klíčovou částí procesu ROMACT.

Dobře fungující **KAS** je základem, který z velké části usnadní práci obce.

Skupina KAS by se měla stát partnerem obce v procesu ROMACT.

SKUPINA KAS MUSÍ BÝT :

místní: členové **KAS** musí patřit do místní romské komunity;

rozmanitá: členové **KAS** by měli být muži a ženy různého věku, kteří představují dobrý vzorek celé komunity;

pracovat jako tým: všichni členové **KAS** jsou si rovni a měli by společně rozhodovat o tom, kdo je bude zastupovat na jednáních s veřejnými orgány. Ve skupině **KAS** by neměla panovat žádná hierarchie;

demokratická: rozhodnutí se přijímají demokraticky, pokud možno dosažením konsenzu po vyslechnutí všech názorů v rámci **KAS**;

otevřená: každý může kdykoliv do skupiny **KAS** vstoupit nebo z ní odejít. Je však zásadní udržet hlavní kmenový počet členů, kteří se zaváží sledovat proces v rámci **KAS**;

zaměřená na pokrok komunity: hlavním cílem **KAS** je zkvalitnit životní podmínky celé komunity, ne jen členů skupiny;

transparentní: ostatní členové komunity jsou informováni o rozhodnutích, akcích a úspěších **KAS**;

konstruktivní: **KAS** by měla usilovat o formulování konstruktivních návrhů na změnu, zároveň se zvážením zodpovědností, kompetencí a zdrojů potřebných pro jejich realizaci;

respektující zásady v oblasti lidských práv: veškeré činnosti **KAS** by měly být vedeny v duchu zásady rovných práv;

uznaná: skupina **KAS** musí být uznána místním orgánem jako partner.

Aby byla efektivní, měla by **KAS** disponovat:

- základní skupinou 5 až 20 stálých členů;
- scházet se minimálně dvakrát za měsíc, zejména v průběhu **KROKŮ 1 a 2**;
- scházet se v době, která vyhovuje jejím členům. Je důležité vyjasnit si nejvhodnější načasování schůzí (který den v týdnu, v kterou dobu). Jednání by neměla trvat déle než 3-4 hodiny.

Zapojení lidí, kteří nejsou zvyklí na to, že by se s nimi někdo radil a účastnili by se veřejného rozhodování, není vždy jednoduchý proces. Může to vyžadovat vytrvalost, než se KAS stane a zůstane plně akceschopnou.

Obec by mohla práci KAS usnadnit, kdyby jí pro její schůze nabídla místnost a občerstvení.

Facilitátor:

- svolává zasedání **KAS**;
- moderuje jednání **KAS**, ale nepředsedá jim: jeho úlohou je pomáhat členům **KAS** ve vyjádření potřeb a požadavků komunity;
- během jednání si dělá poznámky a poté vypracuje zprávu, která shrnuje hlavní body diskuse a závěry a obsahuje seznam účastníků. Tato zpráva se předává všem členům **KAS** a rovněž tak koordinátorovi.

Marginalizovaní lidé často postrádají schopnost účastnit se takového procesu. V rámci koučování jim bude facilitátor pomáhat v rozvíjení této schopnosti. Dále v textu je popsáno, jak je školení a koučování zajišťováno.

VYSVĚTLOVÁNÍ PROCESU ROMACT VEŘEJNOSTI

Při realizaci procesu ROMACT je velmi důležité postupovat otevřeně a pravidelně o něm informovat všechny občany včetně Romů, ne však pouze je. Akce cílené na začleňování Romů často vyvolávají různé zvěsti a pomluvy, které se mohou šířit rychlostí blesku. Pokud se s nimi obec včas nevypořádá, tyto pověsti mohou zkomplikovat příští akce. Před akcemi, jako je například plánování komunitního centra nebo spuštění projektu bydlení, je důležité občanům vysvětlit, co takový projekt bude a co nebude zahrnovat a jaký přínos bude pro ně znamenat. Tak je možné zabránit následným protestům, které by mohly přerůst v petice nebo dokonce demonstrace nespokojených (a obvykle nedostatečně informovaných) občanů.

Je nesmírně důležité občanům vysvětlovat, proč a jakým způsobem přinese řešení marginalizace a začleňování Romů do společnosti prospěch celé obci.

Komunikování a vysvětlování procesu ROMACT širší veřejnosti má zcela zásadní význam.

JAKÝM ZPŮSOBEM ZPROSTŘEDKOVÁVAT INFORMACE O PROCESU ROMACT?

Obec by měla šířit informace o celém procesu, jednáních, činnostech a projektech v jeho rámci na informační tabuli a na internetových stránkách obce. Letáky nebo noviny vydávané obcí, které jsou obvykle zdarma roznášeny do schránek, mohou být další užitečnou cestou k informování občanů. Důležité dokumenty, jako např. společný akční plán, by také měly být přístupné na internetu.

V místech, kde lidé nedostávají obecní noviny, nechtou informační tabule a nemají přístup k internetu, nebo před velkými akcemi jako třeba výstavba komunitního centra by obec měla uspořádat otevřené zasedání s účastí občanů, aby je:

- informovala o plánované akci;
- ukázala jim, jak podobná služba nebo centrum fungují v jiných obcích;
- odpověděla na jejich otázky apod.

Obec by také měla informovat novináře a média.

Poskytování informací a komunikace by však neměly být jednosměrné. Získávání zpětné vazby od občanů ohledně procesu ROMACT by mohlo probíhat formu dotazníků na stránkách obce, umístěním urny pro vhazování připomínek na radnici a vyjadřováním názorů a návrhů řešení během veřejných zasedání.

Občané by nikdy neměli mít dojem, že se o něčem rozhoduje za jejich zády bez nich.

Chyba, jíž je třeba se vyhnout, je podávání negativních zpráv. Je důležité v průběhu celého procesu zdůrazňovat pozitivní vývoj a pokrok, jehož je díky procesu dosahováno.

NĚKOLIK RAD

Komunikujte jasně a srozumitelně. Nepoužívejte slova, kterým lidé nerozumí. Tím byste se jim odcizili a působili byste povýšeně.

Nepoužívejte „projektový“ žargon – veřejnost nerozumí jazyku, který se používá v úředních oznámeních a grantových žádostech. Popisujte problémy jednoduchým a jasným způsobem.

Používejte konkrétní příklady a odkazujte se na realitu, ve které lidé žijí.

Řekněte jasně a zřetelně, že nové činnosti a služby budou otevřeny všem občanům, nebo alespoň budou prospěšné pro všechny. Lidé by si neměli myslet, že budou sloužit jen malé skupině obyvatel.

Vysvětlování a komunikace od samého začátku procesu ROMACT by měly pomoci navodit atmosféru partnerství a spolupráce mezi obecní správou a romskou komunitou, místními orgány a nevládními organizacemi a - co je důležité - mezi obcí a všemi obyvateli. Širokým informováním veřejnosti o akcích podnikaných obcí, jejich zviditelňováním, se vytváří také prostor pro změnu negativních postojů vůči opatřením, která se zaměřují na romskou komunitu.

DOHODNOUT SE NA POTŘEBÁCH A PLÁNECH

AKT 7 Rozhodnutí o tom, kde je potřeba zasáhnout

Marginalizace nejčastěji postihuje určité konkrétní lokality v obci. Tyto odlišné čtvrti se zpravidla vyznačují odlišnými životními podmínkami, odlišnou mírou přístupu ke službám, infrastruktuře, zaměstnání a podobně.

Před zahájením procesu ROMACT se obec musí rozhodnout - na základě objektivních informací - na které z těchto lokalit se zaměří.

První úkol **obecní pracovní skupiny** spočívá v následujícím:

- shromažďování demografických informací (celkový počet obyvatel, velikost populace ohrožené chudobou, odhadovaná velikost romské populace);
- identifikace nejchudších oblastí (zeměpisný název, názvy ulic nebo hraničních ulic apod.);
- vyjasnění fyzických hranic oblastí určených pro intervenci. Hranice romských komunit mají zvláštní význam z hlediska rozvoje, vzhledem k potenciálním konfliktům mezi lidmi z romských a neromských čtvrtí; služby dostupné v hraničních čtvrtích, potenciální konflikty mezi různými romskými čtvrtěmi apod.

Tento přehled lze vytvořit pomocí **vzoru základního průzkumu ROMACT** (viz příloha T1).

Starosta (a obecní zastupitelstvo) poté vyberou konkrétní oblasti, v nichž bude realizován proces ROMACT.

AKT 8 Posouzení kapacit obce

Facilitátor musí posoudit – podle vstupních informací od **obecní pracovní skupiny pro začleňování Romů** - technické, finanční a lidské **kapacity obce**.

Posouzení kapacit obce zjistí kapacity obecní správy, včetně jejích konzultantů, a dalších místních institucí s významem pro program.

Toto posouzení lze vytvořit pomocí **vzoru ROMACT pro posouzení kapacit obce** (viz příloha T2).

AKT 9 Provedení posouzení potřeb komunity

Skupina **KAS** – s pomocí **facilitátora** – vypracuje **Posouzení potřeb komunity**. Identifikování potřeb a posouzení bariér k jejich dosažení je základem pro formulování požadavků a návrhů vzešlých z romské komunity a předkládaných obci.

Formulování potřeb ale ještě nestačí: je třeba také posoudit bariéry, které brání komunitám v přístupu ke zdrojům umožňujícím těchto potřeb dosáhnout. Například špatný přístup ke zdravotnickým službám může být způsoben několika bariérami: stávající zdravotní střediska nemusí být snadno dostupná veřejnou dopravou, nebo Romové třeba nemají potřebné osobní dokumenty.

Posouzení komunitních potřeb by mělo formulovat charakteristické rysy romské komunity, její potřeby, výzvy, zdroje a požadavky.

Členové KAS by měli identifikovat svoje potřeby a vyjádřit požadavky a očekávání celé komunity.

Facilitátor pomáhá členům KAS projít procesem posuzování, aniž by tento proces převzal do svých rukou.

Toto posouzení lze připravit pomocí vzoru ROMACT **Posouzení komunitních potřeb** (viz příloha T4).

AKT 10 Vypracování seznamu priorit komunity

Poté, co byly identifikovány bariéry prostřednictvím posouzení **komunitních potřeb** – vypracuje **KAS** – s pomocí **facilitátora** – **seznam potřeb komunity**, což je seznam konkrétních akcí žádaných komunitou.

V případě potřeby facilitátora zajistí pro KAS školení zaměřené na postup, jak převést identifikované potřeby a bariéry do seznamu priorit.

Převedení posouzení potřeb komunity do formy seznamu priorit komunity se provádí ve třech etapách:

- Etapa 1: KAS vyhodnotí posouzení potřeb komunity a určí pořadí priorit: které potřeby jsou pro komunitu nejdůležitější, definuje potenciální akce, které mohou řešit tyto prioritní potřeby, a poté vybere akce, které budou realizovány, a stanoví jejich pořadí priorit.
- Etapa 2: KAS posoudí možnosti a kompromisní řešení: jaké přístupy a akce jsou nejvhodnější pro řešení daných problémů. Často jsou dostupné různé možnosti, jak splnit stejnou potřebu, a je možné integrovat několik akcí, které se zaměří na řešení kombinace potřeb a bariér.

- Etapa 3: KAS vypracuje seznam priorit komunity, který konkrétně určí, co je třeba udělat, kdo to udělá, do kterého termínu a jak.

Klíčové je vybrat akce, které budou efektivně řešit základní příčiny špatných výstupů.

Další podrobnosti týkající se určování priority potřeb a akcí naleznete v Příručce pro zlepšení životních podmínek Romů na místní úrovni⁶.

6. Světová banka a Evropská komise, 2015 <http://bit.ly/2fJT9do>

PŘEVEDENÍ SEZNAMU PRIORITY KOMUNITY DO KONKRÉTNÍCH OPATŘENÍ A PROJEKTŮ

AKT 11 Vytvoření a přijetí společného akčního plánu pro začleňování Romů

Obecní pracovní skupina pro začleňování Romů vypracuje **společný akční plán pro začleňování Romů** na bázi seznamu priorit komunity a posouzení kapacit obce.

Jestliže obec již má akční plán pro zlepšování situace Romů (pro zavedení vnitrostátní strategie integrace Romů), obecní pracovní skupina pro začleňování Romů by měla prozkoumat, jak do ní začlenit nové prvky ze seznamu priorit komunity a posouzení kapacit obce.

Mělo by se však předejít vytváření nových paralelních a nadbytečných strategií a plánů, a naopak se zaměřit na zlepšování a realizaci plánů, které již třeba existují.

Výše zmíněný **společný akční plán** bude pravděpodobně obsahovat tři typy konkrétních akcí:

- Krátkodobé akce, které může romská komunita vykonat sama (například čištění silnic, vyklizení prostoru pro hřiště) nebo je realizuje obec ze svých stávajících zdrojů (například zřízení další autobusové zastávky v blízkosti romské čtvrti);

- Krátkodobé a střednědobé akce, které může uskutečnit obec ze zdrojů svého běžného rozpočtu (například zrušení poplatků za návštěvu mateřské školy pro nejchudší rodiny);
- Dlouhodobější činnosti, které bude třeba zahrnout do (hlavního) **místního plánu rozvoje** obce a které mohou vyžadovat financování na vnitrostátní úrovni nebo na úrovni EU.

Jakmile se **obecní pracovní skupina** dohodne na **společném akčním plánu**, předloží jej ke schválení **starostovi** a **obecnímu zastupitelstvu**.

AKT 12 Realizace krátkodobých a střednědobých akcí

Akce, které nevyžadují financování nebo se dají uskutečnit s využitím stávajících zdrojů, může realizovat samotná romská komunita nebo obec, nebo jiné místní instituce.

Realizace těchto prvních akcí zviditelní proces ROMACT a jeho první hmatatelné výsledky. Ukáže, že pozitivní změna je možná a pomůže motivovat romskou komunitu, aby ve své účasti pokračovala, a její členy k tomu, aby se stali aktivními občany.

Facilitátor pomáhá romské komunitě převzít zodpovědnost za akce, které realizuje.

AKT 13 Integrace romských otázek do místního plánu/strategie rozvoje

Jakmile je **společný akční plán** nebo aktualizovaný **akční plán pro zlepšování situace Romů** (viz textový box AKTU 11) přijat **obecním zastupitelstvem**, jeho obsah je třeba dále integrovat do (hlavního) **místního plánu/strategie rozvoje** obce.

Potřeby všech obyvatel včetně Romů by se měly řešit v rámci celkové **místní strategie rozvoje**, nikoliv odděleně, v rámci jednotlivých strategií.

Romská pracovní skupina potřebuje prozkoumat, kde mohou být akce zahrnuté do **společného akčního plánu** nejlépe integrovány do **místního plánu/strategie rozvoje** obce.

Je důležité nevytvářet pro romskou komunitu paralelní rozvojovou strategii.

AKT 14 Příprava konkrétních akcí

Obec je zodpovědná za převádění obsahu **společného akčního plánu**, včetně prvků **místního plánu/strategie rozvoje**, do konkrétních akcí.

Příprava určité akce není jednoduchý technický úkol, zejména v případě, kdy ovlivňuje život lidí.

Zvyšování kvality a rozšiřování infrastruktury a služeb, aniž by současně byly odstraňovány bariéry bránící znevýhodněným Romům v přístupu k nim, nepřinese žádoucí efekt.

Obec musí řešit následující otázky:

- **dostupnost:** je-li nová služba příliš nákladná, nebo je bezplatná, ale náklady na dopravu pro její využití jsou příliš vysoké, lidé ji nebudou využívat;
- **příležitost:** pokud využití nové služby vyžaduje příliš mnoho času, který by jinak lidé věnovali práci nebo péči o rodinu, nebudou ji využívat;
- **bezpečnost, důstojnost a pověst:** pokud využívání nové služby s sebou nese stigmatizaci, lidé ji nebudou využívat.

Když obecní správa připravuje akci, měla by ji konzultovat se skupinou **KAS**, aby se ujistila, že tato akce skutečně odpovídá potřebám dříve identifikovaným v procesu.

Po dosažení konsensu ohledně dané akce mezi **obecní správou** a skupinou **KAS** mohou být finalizovány podrobné podmínky mandátu.

Facilitátor by měl moderovat jednání mezi obecní správou a skupinou KAS.

BUDOVÁNÍ KAPACITY MÍSTNÍCH ORGÁNŮ A ROMSKÉ KOMUNITY BĚHEM CELÉHO PROCESU ROMACT

Proces ROMACT je procesem **učení**, jak proměnit obec v místo, kam patří všichni jeho obyvatelé, včetně Romů.

Určení **kapacitních potřeb** a koordinace nezbytného **školení** a **odborného vedení** je úkolem facilitátora.

KOUCOVÁNÍ PRACOVNÍKŮ OBECNÍ SPRÁVY A DALŠÍCH MÍSTNÍCH INSTITUCÍ

Pracovníci obecní správy, včetně konzultantů smluvně pracujících pro obec, jakož i další místní instituce často potřebují koučování zahrnující široké spektrum otázek týkajících se sociálního začleňování: jak navrhovat opatření pro sociální začleňování, která řeší potřeby lidí efektivním a udržitelným způsobem, jak plánovat a realizovat akce a projekty, jak žádat o financování na vnitrostátní úrovni nebo na úrovni EU a jak toto financování řídit a podobně.

Pracovníci obecní správy a dalších místních institucí se také často potřebují naučit, jak lépe komunikovat a spolupracovat mezi sebou, s marginalizovanými Romy a s neromskými občany, jedním slovem, jak změnit svoje přístupy a postoje k otázkám marginalizace.

Koučování pracovníků obecní správy a jiných místních institucí je úkolem facilitátora. Jsou-li vyžadovány rozsáhlejší technické znalosti, může být zapotřebí najmout specializované odborníky.

KOUČOVÁNÍ ROMSKÉ KOMUNITY

Aby se stali aktivními a informovanými občany a plně se zapojili do procesu ROMACT, potřebují členové romské komunity často projít školením a koučováním⁷. Především potřebují vodítka k tomu, jak vypracovat **posouzení potřeb komunity a seznam priorit komunity**, a následně pro vyjednání **společného akčního plánu**. Také potřebují získat přehled o technických záležitostech spojených s navrhováním projektů, jejich plánováním a realizací.

Koučování členů romské komunity, zejména těch, kteří jsou členy **KAS**, je úkolem **facilitátora**.

Akce zaměřené na budování kapacity by měly být zahájeny už od počátku procesu ROMACT.

7. Pro tento účel lze využít studijní plán programu ROMED2: odkaz na internetovou stránku

FINANCOVÁNÍ, REALIZACE A MONITOROVÁNÍ PROCESU

AKT 15 Finanční akce

Mnohé akce zařazené ve **společném akčním plánu** a dohodnuté **pracovní skupinou pro začleňování Romů** budou realizovány pomocí místních zdrojů.

Avšak některé (dlouhodobější) akce a projekty, zejména ty, které jsou zařazeny do (hlavního) **místního plánu rozvoje**, si vyžádají financování na vnitrostátní úrovni nebo na úrovni EU.

Bohužel obce často postrádají schopnost získat finanční zdroje z EU a správně je využít. Získání a využití financování z EU může představovat mnohostrannou výzvu, protože obce musí zvládnout následující nároky:

- informovanost o vnitrostátní strategii integrace Romů;
- informovanost o výzvách k předkládání návrhů zveřejňovaných vnitrostátními orgány;
- musí výzvy vhodně spojit s akcemi zařazenými v místním plánu rozvoje;
- musí vědět, jak žádat o finance;
- splnit administrativní požadavky spojené s financováním;
- schopnost realizovat akce, pro které nakonec získají financování.

Facilitátor obci pomáhá zajišťovat informovanost o příležitostech k získání financí a určování odborníků, kteří umí poskytnout technickou podporu pro žádost o dotaci a vedení projektů.

Facilitátor musí průběžně informovat KAS o plánovaných žádostech a jejich obsahu.

AKT 16 Realizace akcí

Realizace akcí, k nimž přispěla skupina **KAS**, je významným okamžikem v procesu ROMACT.

Je důležité, aby obec:

- pokračovala – s pomocí **facilitátora** - v informování **KAS** o realizaci akcí;
- zapojila celou romskou komunitu do realizace akcí. Zapojení romské komunity může zahrnovat výzvy, aby akci věnovali svůj čas, informování o tom, jak využívat nových nabízených služeb a jaká jim přinesou pozitiva apod.

AKT 17 Sledování a hodnocení realizace akcí se skupinou KAS

Poté, co akce získaly finanční prostředky a byly zahájeny, je nutné sledovat a posuzovat pokrok v jejich realizaci. Pro **obecní správu** a **KAS** bude užitečné, když identifikují problémová místa realizace a provedou nezbytné změny v plánu akce.

Dotčený obecní orgán nebo instituce a **KAS** musí u každé akce rozhodnout, co se bude sledovat a jak, kdo bude zajišťovat sběr informací a kdo bude dostávat informace.

Zapojení členů **KAS** do všech těchto činností také umožní budoucím příjemcům nových služeb porozumět, jakým způsobem daná akce povede ke zlepšení situace a jakých postupných zlepšení již bylo dosaženo. Zapojení **KAS** také povede ke zvýšení odpovědnosti a přijetí akce 'za svou věc'.

Viz *Průručka pro zlepšení životních podmínek Romů na místní úrovni*⁸, která uvádí další informace o sledování a hodnocení.

8. Světová banka a Evropská komise, 2015 : <http://bit.ly/2fJT9do>

PŘÍLOHY

Nejnovější formuláře následujících příloh :

- **T1** –ROMACT PŘEDLOHA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ
- **T2** – ROMACT VYHODNOCENÍ KAPACITY OBCE – PŘEDLOHA
- **T3** – ROMACT PŘEDLOHA – MAPA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ
- **T4** – ROMACT PŘEDLOHA – HODNOCENÍ KAPACITY A MOŽNOSTÍ KOMUNITY
- **T5** – ROMACT PŘEDLOHA – SPOLEČNÝ AKČNÍ PLÁN

Jsou ke stažení pod záložkou zdroje (resources) na webu :

<http://coe-romact.org/resources>

Na tuto stránku se můžete dostat také přímo uvedením QE kódu (níže).

Naše webová stránka je “mobile friendly”

Abyste mohli použít QR kód potřebujete QR READER aplikaci. Tu si můžete stáhnout na svém smartfonu přes mobilní aplikaci STORE.

This image shows a full page of a document template. It consists of approximately 20 evenly spaced horizontal dotted lines across the entire width of the page, providing a guide for handwriting or typing. The background is plain white, and there are no margins, headers, or footers visible.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ROMACT

CZ

www.coe-romact.org

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe